

MOSLASHUVCHAN TA'LIMDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QITUVCHILARINI ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHGA TAYYORLASH

Muborak Baxtiyorovna Berdiyeva

Guliston davlat universiteti tayanch doktoranti

muborak0489@gmail.com

Ozodaxon Bahodir qizi Eshpulatova

Denov tadbirkorlik va pedagogika insituti talabasi

eshpulatovao@gmail.com

ANNOTATSIYA

Zamonaviy ta'limning transformatsiyalashib borayotgan bir sharoitda, universitetlar oldida bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy faoliyat uchun salohiyatini rivojlantirishni ta'minlash, ularning shaxsiyatini rivojlantirish, ularni yangi sharoitlarda ishlashga o'rganishga tayyorlash kabi dolzarb vazifasi turibdi. Bo'lajak o'qituvchining raqobatbardoshligi boshqa talabalarda qiziqish uyg'otish uchun, har bir talabaga o'zi qiziqtirgan narsalarni muqobil ravishda o'rganishga, o'z ta'lim natijalarini samarali optimallashtirish uchun sharoit yaratishga imkon beradigan moslashtirilgan ta'lim berish orqali erishiladi. Tadqiqotning maqsadi - bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy tayyorlash jarayoniga moslashtirilgan ta'limni joriy etish tajribasini ko'rsatishdan iborat. Biz tadqiqotimizda bir qator nazariy usullardan foydalandik: bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida moslashuvchan ta'lim muammosi bo'yicha ilmiy-metodik adabiyotlarni tahlil qilish, tizimlashtirish va umumlashtirish, olingan ma'lumotlarni qayta ishlash va sharhlash; empirik tadqiqot usullari shular jumlasidandir. Tadqiqotda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisini kasbiy tayyorlash jarayoniga moslashtirilgan ta'limni joriy etish kontekstida turli xil pedagogik texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Fikrimizcha, talabalar o'qitishning turli misollarini kuzatgan holda, muayyan ta'lim texnologiyasining asosiy qonuniyatlariga, o'quv jarayonini tashkil etish shartlariga, o'qituvchining kasbiy faoliyatining asosiy tarkibiy qismlarini amalga oshirish usullariga e'tibor qaratadilar. Tadqiqotimiz amaliy ahamiyati shundan iboratki, tadqiqotda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy tayyorgarligi jarayoniga moslashtirilgan ta'limni joriy etish sharoitida pedagogik texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarda

umuminsoniy va kasbiy kompetensiyalarni samarali shakllantirishga xizmat qilishini tasdiqlaydi.

Kalit soʻzlar: moslashuvchi ta'lim, pedagogik texnologiya, boshlangʻich sinf oʻqituvchisi, kasbiy tayyorgarlik.

PREPARING FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR THE USE OF MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN ADAPTIVE EDUCATION

ABSTRACT

In the changing conditions of modern education, universities have an urgent task to develop the potential of future teachers for creative activities, to develop their personality, to prepare them to learn to work in new conditions. The competitiveness of the future teacher is to arouse interest in other students, by providing customized education that allows each student to learn alternatively what interests him/her, to effectively optimize his/her learning outcomes. is achieved. The purpose of the study is to show the experience of introducing customized education in the process of professional training of future primary school teachers. We used a number of theoretical methods in our research: analysis, systematization and generalization of scientific and methodological literature on the problem of flexible education in the process of training future primary school teachers, processing and interpretation of the received data; empirical research methods are among them. The research examines the possibilities of using various pedagogical technologies in the context of introducing education adapted to the process of professional training of a future primary school teacher. In our opinion, students, observing various examples of teaching, pay attention to the basic laws of a certain educational technology, the conditions for organizing the educational process, and the methods of implementing the main components of the teacher's professional activity. The practical significance of our research is that the research confirms that the use of pedagogical technologies in the context of the introduction of education adapted to the process of professional training of future primary school teachers serves to effectively form universal and professional competencies in students.

Keywords: adaptive education, pedagogical technology, primary school teacher, professional training.

KIRISH

Jamiyat taraqqiyotining hozirgi bosqichi ta'lim sohasidagi innovatsion jarayonlarning jadal rivojlanishi bilan tavsiflanadi.

Davlat va jamiyatning oliy kasb-hunar ta'limi tizimiga tobora ortib borayotgan talablari mazkur soha xodimlarini oliy ta'lim muassasalaridagi o'quv jarayonini doimiy va moslashuvchan tarzda o'zgartirishga majbur qilmoqda.

Oliy o'quv yurtlari oldida bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy faoliyat salohiyatini yuksaltirish, shaxsiyatini rivojlantirishni ta'minlash, talabalarni zamonaviy maktabning yangi sharoitlarida mehnatga tayyorlash vazifasi turibdi. "Pedagogika oliy o'quv yurtlari bitiruvchilarining raqobatbardoshligi - bu tizimli, keng qamrovli, integratsiyalashgan, ko'p bosqichli ta'lim bo'lib, kasbiy tayyorgarlik, kompetentsiya, o'quv faoliyatini tashkil etishda yuqori natijalarni ko'rsatishga tayyorlik (o'quvchilarni o'qitish uchun motivatsiya, intizom, yaxshi tarbiya, mas'uliyat, bilim sifati, o'rganish qobiliyati va boshqalar)" darajasini tavsiflaydi [1]. Shunday qilib, raqobatbardosh bitiruvchini tayyorlash universitetdagi ta'lim sifatining ko'rsatkichi bo'lib xizmat qiladi.

Bo'lajak o'qituvchining raqobatbardoshligiga har bir talabaga o'z ta'lim natijalarini samarali optimallashtirish uchun sharoit yaratish imkonini beradigan moslashuvchan o'qitish orqali erishiladi. Tanlash huquqi har qanday shaxs uchun jozibadordir va belgilangan sohada tanlash huquqi ayniqsa muhimdir, chunki talaba keyinchalik boshqalarni qiziqtirish uchun o'zini qiziqtirgan narsani o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladi, shuning uchun mualliflar moslashuvchan ta'lim ortida oliy kasbiy ta'limning kelajagini ko'rmoqdalar. Zamonaviy o'qituvchi "ta'limning maqbul strategiyasini tanlay olishi, uzluksiz o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini amalga oshirishga tayyor bo'lgan bitiruvchilarni tayyorlashga qaratilgan innovatsion ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalana olishi kerak. Oliy ta'limning o'quv jarayoniga texnologik innovatsiyalarni joriy etish yuqoridagi vazifalarni hal qilishga yordam beradi" [2].

Yuqorida aytilganlarning barchasi tadqiqotning muhim ahamiyati va dolzarbligini ko'rsatadi. Universitetda moslashuvchan ta'limni joriy etish bo'lajak o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi doirasida pedagogik texnologiyalardan ta'lim jarayonida samarali foydalanishga asoslangan.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Miloddan avvalgi birinchi asrda ham Xitoy va Gretsiya matnlarida o'qitish talabaning xohish va qobiliyatiga moslashishi kerakligi haqida ko'rsatmalar paydo bo'lgan. Keyinchalik, XVII asrda Yan Amos Komenskiyning sinf-dars tizimining pedagogik tamoyillarida g'oyalar paydo bo'ldi, ular bugungi kunda moslashuvchan ta'limning asosiga aylandi. XX asrning 50-60-yillarida moslashuvchan kurslar B.F.Skinner, A.K.Krauder,

G.Pask tomonidan ishlab chiqila boshlandi, bu olimlarning g'oyalari XXI asrda eng ko'p qo'llanildi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 21.11.2017 yildagi 929-son "O'zbekiston respublikasi maktabgacha ta'lim vazirligi to'g'risidagi nizomni hamda maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti ustavini tasdiqlash haqida" gi Qarorida vazirlikning vazifa va funksiyalaridan biri bolalarni maktabgacha ta'lim bilan bosqichma-bosqich to'liq qamrab olishni ta'minlash sohasida: bolalarni maktabga tayyorlash bo'yicha moslashuvchan, muqobil modellarni rivojlantirish maqsadida hududiy boshqaruv organlarida, nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida prognozlashtirish bo'yicha axborot-tahlil ishlari o'tkazilishini ta'minlashi belgilangan [3].

Muallif tomonidan taqdim etilgan moslashuvchan ta'lim tizimi boshqa texnologiyalarning elementlarini o'z ichiga oladi: A. G. Rivinning jamoaviy o'zaro ta'lim texnologiyalari ("uyushgan dialog", "jamoaviy o'rganish usuli"); J.Kerroll va B.Blum tomonidan to'liq assimilyatsiya qilish texnologiyalari, V.V.Firsova, N.P.Guzik va boshqalarning tabaqalashtirilgan ta'lim texnologiyalari. Keyinchalik moslashuvchan ta'lim muammosi V. S. Budinkova, K. A. Vilкова, E. V. Eliseeva, S. N. Zlobina, I. A. Krechetov, D. V. Lebedev, V. V. Romanenko, M. F. Samofalova, N. P. Turinova va boshqalarning asarlarida muhokama qilindi.

Ta'kidlashimiz kerakki, XX asr oxiri - XX asr boshlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, elektron ta'lim resurslaridan foydalanishga oid ko'plab ilmiy ishlar paydo bo'ldi (V.I.Safonov, L.A.Safonova, I.V.Voinova, S.I.Protsenko, Y.V.Vainshteyn, T.O.Kochetkova, V.A.Shersheva, N.V.Vershinina, S.A.Babina, S.I.Lyugzaeva, L.A.Serikova va boshqalarning asarlari).

Moslashuvchan ta'lim muammolariga bag'ishlangan ko'plab ilmiy va uslubiy ishlarga qaramay, hozirgi vaqtda moslashuvchan ta'limga kompleks yondashuvni ishlab chiqish va amalga oshirish jarayoni bo'yicha yagona nuqtai nazar mavjud emas. Nashrlarni moslashuvchan ta'limning tuzilishi bo'yicha umumiy nuqtai nazar birlashtiradi, ammo olimlarning fikrlari ko'pincha tavsiflangan tizimni amalga oshirish, amalda qo'llash nuqtai nazaridan farq qiladi. Ushbu masala bo'yicha adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, umuman olganda, moslashuvchan ta'lim avtomatlashtirish imkoniyatlariga asoslanadi, o'qitishning yetakchi tamoyillari esa shaxsiylashtirish, shaxsga, uning ijodiy va kognitiv faoliyatiga e'tibor qaratish, jamoaviy o'zaro ta'sir qilish imkoniyatlaridir. Mahalliy va xorijiy tadqiqotchilarning fikrlarini inobatga olib, biz moslashuvchan ta'limni shaxsiylashtirishning eng samarali shakli deb

hisoblaymiz. Buning uchun moslashuvchan ta'lim tizimlari o'quvchilarga ma'lum bo'lmagan bilimlardan bilganlarini ajratib turadi va mos o'quv materialini taklif qilish uchun o'quvchilarning individual xususiyatlaridan foydalanadi.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqot nazariy usullardan foydalanish asosida amalga oshirildi: bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida moslashuvchan ta'lim muammosi bo'yicha ilmiy-metodik adabiyotlarni tahlil qilish, tizimlashtirish va umumlashtirish, olingan ma'lumotlarni qayta ishlash va sharhlash. Empirik tadqiqot usullari - Guliston davlat universitetining Boshlang'ich ta'lim kafedrasida filolog o'qituvchilarining ilmiy va pedagogik faoliyati natijalarini tahlil qilish (eksperimental baza), pedagogik kuzatish, prognozlash, faoliyat mahsulotlarini tahlil qilish.

TADQIQOT NATIJALARI

Oliy o'quv yurtlari oldiga bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy faoliyat salohiyatini yuksaltirish, ularning shaxsiyatini rivojlantirish, yangi sharoitlarda ishlashga tayyorligini ta'minlashdek dolzarb vazifa turibdi.

Shu munosabat bilan quyidagi savollar tug'iladi: O'quvchilarning o'quv va kognitiv faoliyatga faol munosabatini shakllantirish uchun o'quv jarayonini qanday tashkil qilish kerak? Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini moslashtirilgan ta'limda maktab o'quvchilari bilan ishlashni tashkil etishga qanday tayyorlash kerak? Qaysi ta'lim texnologiyalari eng samarali bo'lishi mumkin? Ushbu savollarga javoblarni filologiya fanlari o'qituvchilarining Guliston davlat universitetining Boshlang'ich ta'lim kafedrasida talabalari bilan tajribasini tahlil qilish orqali topish mumkin.

O'qituvchilarni tayyorlashning zamonaviy tizimi nafaqat moslashuvchan funktsiyani bajarishi, balki o'qitishning o'zi ham moslashuvchan bo'lishi kerak, ya'ni ma'lum bir ta'lim muassasasiga yo'naltirilgan bo'lishi va shu bilan birga o'qituvchilarning talabalarga yo'naltirilgan paradigmada ishlab chiqilgan texnologiyalarga moslashishiga hissa qo'shishi kerak.

Shu munosabat bilan, moslashuvchan o'qitishning fundamental g'oyalari demokratiya, insonparvarlik, shaxsiyat, madaniyat, axloq, global dunyoqarash, dialogik muloqot va boshqa ko'plab zamonaviy g'oyalardir, deb hisoblagan L.V.Neklyudovanning so'zlari o'zini oqlaydi [4].

Moslashuvchan ta'lim texnologiyasining maqsadi - mustaqil ishlash, o'z-o'zini nazorat qilish, tadqiqot faoliyati usullaridan faol foydalanish; bilimlarni egallash malakalarini rivojlantirish va

takomillashtirishda; ta'lim jarayonini o'quvchilarning individual xususiyatlariga maksimal darajada moslashtirishda o'z ifodasini topadi. Uning asosiy mohiyati o'qituvchining bir vaqtda quyidagilar bo'yicha ishlashida nomoyon bo'ladi:

- talabalarning mustaqil ishlarini boshqarish;
- individual ishlash;
- har bir talabaning individual mustaqil ishiga maksimal darajada jalb etilishi.

Moslashuvchan ta'lim tizimi, boshqa har qanday ta'lim modeli kabi, undan foydalanishning asosiy tamoyillariga qat'iy asoslanadi. Agar shaxsiy-faoliyat yondashuvi sharoitida o'quv jarayonini moslashtirish haqida gapiradigan bo'lsak, unda individuallik, shaxsiyat kabi shaxsiyat toifalarini aks ettirish jarayoniga murojaat qilish muhimdir. Shu munosabat bilan o'rganilayotgan ta'lim tizimida individuallashtirish tamoyilini ham umumiy nazariy ma'noda, ham amaliy ko'rib chiqish kerak. Aynan o'quvchi (uning faoliyatining xususiyatlari, shaxsiy xususiyatlari) ta'riflangan ta'lim tizimining asosiy bo'g'iniga aylanadi. Shunday qilib, A.S.Granitskaya [3] o'qitish tizimida individuallashtirish va differensiyallash bilan bir qatorda mustaqil ishning katta qismi va o'qituvchining talabalar bilan parallel individual ishlashi asosiy tamoyillaridan biri hisoblanadi. Maktab amaliyotida ham, oliy o'quv yurtlari talabalarini o'qitishda ham mustaqil ishlarni tashkil etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalaniladi. "Boshlang'ich ta'lim" kafedrasida filologiya fanlari o'qituvchilari moslashuvchan ta'limning ajralmas qismiga aylangan texnologiyalardan faol foydalanmoqda. Ushbu texnologiyalarning imkoniyatlari va amalga oshirish usullari N. V. Vershinina [5], N. V. Kuznetsova [6], S. I. Lyugzaeva [7] va boshqalarning ilmiy ishlarida yoritilgan.

Ushbu maqolada filologik sikl fanlarini moslashtirilgan ta'lim tizimi doirasida o'qitish jarayonida talabaga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasining metod va usullaridan foydalanishga to'xtalamiz. Bu texnologiya o'qituvchi va talaba o'rtasidagi shaxsiy semantik muloqotga asoslanadi. Texnologiyani shaxsga yo'naltirilgan deb tasniflashning asosiy mezonini uning "shaxsni tasdiqlovchi vaziyatni" yaratish qobiliyatidir [8].

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini moslashtirilgan ta'limga tayyorlashda o'qish va yozish orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning muayyan usullaridan foydalanish imkoniyatlarini ko'rsatamiz. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasi talabalarga yo'naltirilgan va keng ko'lamli ta'lim vazifalarini hal qilishga imkon beradi: o'qitish, tarbiyalash va rivojlantirish. Dinamik o'zgaruvchan dunyoda har bir insonga madaniyatlararo o'zaro aloqada ishtirok etish, ochiq axborot makonida insonning asosiy ko'nikmalarini shakllantirish va ushbu ko'nikmalarni qanday qo'llashni o'rganish

imkoniyatini olishiga yordam berish juda muhimdir [9]. Shunday qilib, muammoli ma'ruzalar ko'pincha "Rus tili va adabiyotini o'qitish metodikasi" fanini o'rganish jarayonida talabalarning izlanish va tadqiqot faoliyatini shakllantirishda qo'llaniladi.

Tegishli metodik usullar (muammoli va informatsion savollarni qo'yish, gipotezalarni taklif qilish, ularni tasdiqlash yoki rad etish, vaziyatni tahlil qilish va hokazo) yordamida o'qituvchi o'quvchilarni birgalikda fikrlashga, noma'lum bilimlarni izlashga undaydi. Muammoli ma'ruzada eng muhim rol dialogik tipdagi muloqotga tegishli. Biz mualliflarning, "... ma'ruzaning dialog darajasi qanchalik yuqori bo'lsa, muammoli mavzuga shunchalik yaqinroq bo'ladi va aksincha, monologli taqdimot ma'ruzani axborot shakliga yaqinlashtiradi." degan fikriga qo'shilamiz [10].

Biz ma'ruza sessiyasi misolida "Jurnallar" strategiyasidan foydalanishni ko'rsatamiz. Talabalarga ma'ruza mavzusi haqida ma'lumot beriladi, so'ngra ma'ruzaning asosiy tushunchalari aytiladi, ular har bir talaba tomonidan shaxsiy "Yon jurnali" da qayd etiladi. Masalan, *nutqning rivojlanishi, yo'nalishlari, yondashuvi, nutqi, nutq turlari, nutqqa qo'yiladigan talablar, nutq faoliyati, nutqni rivojlantirish shartlari, omillari, usullari, o'qitish usullari*. "So'roq so'zlari" texnikasidan foydalanib, talabalar ma'ruza mavzusiga yakka tartibda savollar tuza oladilar. Savollar ro'yxati guruhda muhokama qilinadi va eng muhim va muvaffaqiyatli tuzilgan beshtasi tanlanadi (ular doskadagi barcha guruhlardan yig'iladi va ma'ruza o'qiyotgan o'qituvchi uchun "qo'llanma" bo'ladi). Har bir talaba tuzilgan savollarni individual "Yon jurnali" ga kiritadi. Ma'ruza oxirida o'qituvchi talabalar uchun qiyin va tushunarsiz bo'lib tuyulgan masalalarga yechim topa olishdini yoki yo'qmi, bu haqida izohlarini so'raydi. Shunday qilib, ushbu ma'ruza shaklidan foydalanish talabalarning mustaqilligini, individual qobiliyatlarini, savollarni shakllantirish, o'z nuqtai nazarini himoya qilish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Mustaqil ishlarni bajarish uchun o'qituvchilar talabalar tomonidan kelajakdagi o'quv faoliyatida qo'llanilishi mumkin bo'lgan turli xil o'qitish usullari va metodlarini taklif qiladilar. Misol uchun, "Chalkashtirilgan mantiqiy zanjirlar" usuli. Ushbu uslub katta hajmdagi ma'lumotlarni eslab qolish va tushunishga, har qanday voqea, hodisalarning qonuniyatini aniqlashga yordam beradi. Mazkur usul tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, xotirani rivojlantirish va mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga ko'maklashadi. Shunday qilib, "Yosh o'quvchilarning so'z boyligini boyitish" mavzusini o'rganish jarayonida talabalarga mantiqiy ketma-ketlik buzilgan bir qator tushunchalar, atamalar taklif etiladi. Talabalarning vazifasi xatoni aniqlash va uni to'g'rilash, o'z tanlovlarini muhokama qilishdir:

Nutqni boyitish manbalari

faol zaxira

Passiv zaxira

Lug‘atni boyitish maqsadlari

Lug‘at va morfologik ish

Lug‘at va imlo ustida ishlash

Leksik ob'ektlar bilan ishlash metodikasi

Maktabda lug‘at ishlari mazmunining xususiyatlari

Lug‘at ishining yo‘nalishlari

Grammatika va imlo yo‘nalishi

Semantik yo‘nalish

"Bashoratlar daraxti" usuli. Ushbu uslub hikoyada voqealar rivojlanishi haqida taxminlar qilishga yordam beradi. Ushbu texnikani amerikalik o‘qituvchi J. Bellans kiritgan. "Bilim daraxti" texnikasi bilan ishlash qoidalari quyidagicha: daraxt tanasi - mavzu, shoxlari - ikkita asosiy yo‘nalishdagi - "mumkin" va "ehtimol" taxminlari ("shoxlar" soni cheklanmagan) va nihoyat, "barglar" - bu taxminlar uchun mantiqiy asoslar, u yoki bu fikrni tasdiqlovchi dalillar [11].

"To‘g‘ri va yolg‘on bayonotlar" usuli. Moslashuvchan ta'lim sharoitida o‘quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirishning samarali usullaridan biri bu "To‘g‘ri va noto‘g‘ri bayonotlar" texnikasidir. Uning mohiyati shundan iboratki, dastlab har bir o‘quvchiga yangi mavzu bo‘yicha bir qancha bayonotlar taklif qilinadi, so‘ngra o‘quvchilar taklif qilingan gaplarni guruhlarda muhokama qilib, ularning haqiqat va yolg‘onligini (to‘g‘ri, yolg‘on hukmlar) baholaydilar. O‘qituvchi muhokama natijalarini jadvalga kiritadi (1-jadvalga qarang).

1- jadval.

To‘g‘ri va noto‘g‘ri fikrlar

	1	2	3	4
1				
2				
3				
4				

Misol tariqasida quyidagi bayonotlarni keltirish mumkin:

1. So‘z boyligini boyitishning eng samarali manbai teledasturlarni ko‘rishdir.
2. So‘zlarni semantikashtirish lug‘at ishining eng muhim turi hisoblanadi.
3. O‘qituvchi nutqi so‘z boyligini to‘ldirishning qisman

boshqariladigan usullaridan hisoblanadi.

4. Soʻzlarning ma'nolarini tushuntirishda o'quvchilarning o'z mustaqilligi va bilish faolligi darajasini oshirishga qaratilgan umumiy didaktik vazifani rahbarlik qilish kerak.

Taqdim etilgan texnologiyalar kompetentsiyaga yo'naltirilgan ko'p bosqichli o'quv vazifalaridan foydalanishni o'z ichiga oladi, ular nafaqat rivojlantiruvchi, balki o'qituvchiga o'quv materialini o'zlashtirish darajasini aniqlashga yordam beradigan diagnostika vositasi sifatida ham qo'llanilishi mumkin bo'lib [12], bu ham moslashuvchan ta'limning o'ziga xos belgisi hisoblanadi. Talabalarga yo'naltirilgan texnologiyadan faol foydalanish elektron ta'lim resurslaridan foydalanish orqali qo'llab-quvvatlanishi mumkin, chunki "an'anaviy, innovatsion va axborot texnologiyalaridan hamohang ravishda foydalanilmas ekan, boshlang'ich ta'lim bakalavr talabalarini kelajakdagi kasbiy faoliyati uchun tayyorlash qiyin va samarasizdir" [13]. Bunda o'quv jarayoni "dinamik, ma'lumotga boy bo'ladi, asosiy e'tibor talabaning o'zi faol ishiga qaratiladi. Intizomga yo'naltirilgan ta'lim modeli o'rnini loyiha-ijodiy model egallaydi" [14]. Ushbu texnologiyalardan kompleks foydalanish o'qituvchiga ta'lim mazmunini o'quv ma'lumotlarini tashkil etish va taqdim etishning sifat jihatidan yangi darajasiga o'tkazish imkonini beradi [15].

Shunday qilib, talabalar muayyan ta'lim texnologiyasining xususiyatlari, o'quv jarayonini tashkil etish shartlari, o'qituvchining kasbiy faoliyatining asosiy tarkibiy qismlarini amalga oshirish yo'llari bilan tanishadilar. Yuqorida aytilganlar talabalarda o'quv va kasbiy vazifalarni bajarishda olingan texnologiyalar, metodlar, usullarni mustaqil tanlash va qo'llash qobiliyati va tayyorligi kabi kasbiy kompetentsiyalarni shakllantirishga imkon beradi.

Muloqot texnologiyalari o'quv jarayoni samaradorligini oshirish, kommunikativ muhitni yaratish, "o'qituvchi – talaba", "talaba – talaba" darajasidagi hamkorlikni kengaytirish uchun katta imkoniyatlarga ega. Dialog texnologiyalaridan foydalanish talabalar bilan mashg'ulotlar o'tkazishning tegishli shakllarini tanlashga yordam beradi: interfaol ma'ruza, matbuot anjumani ma'ruzasi, oldindan rejalashtirilgan xatolarga yo'l qo'yilgan ma'ruza, amaliy mashg'ulotlarni davra suhbat, mahorat darslari, o'quv suhbatlari shaklida o'tkazish va h.k. Muloqot texnologiyalari o'qituvchiga o'quvchilarning bilim va malakalari darajasiga qarab vazifalar tizimi, metodlari va shakllarini farqlash va shaxsiylashtirish imkonini beradi. Yuqoridagi shakllardan foydalanish kasbiy nutq kompetentsiyasini shakllantirishga, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kommunikativ shaxsini shakllantirishga yordam beradi va o'quv natijalarini obyektiv baholashga yordam beradi.

XULOSA

Guliston davlat universitetining kelajakdagi boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun moslashtirilgan ta'limni joriy etish sharoitida asosiy yo'nalish zamonaviy pedagogik texnologiyalar va elektron ta'lim elementlaridan faol foydalanishdan iboratdir. Ularni moslashtirilgan ta'lim sharoitida qo'llash, bizning fikrimizcha, ta'riflangan texnologiyalardan foydalanish kelajakdagi kasbiy faoliyatga o'quv-uslubiy tayyorgarlik doirasida o'quvchi shaxsini rivojlantirish muammosini samarali hal qilishga yordam beradi. Shu bilan birga, elektron ta'lim resurslaridan foydalangan holda pedagogik texnologiyalarning malakali kombinatsiyasi moslashuvchan ta'limning muhim xususiyati hisoblanadi: O'qituvchi pedagogik interfaol texnologiyalardan imkon qadar samarali foydalanish imkoniyati ochiladi, talabalarning o'z bilim va ko'nikmalarini o'xshash kasbiy vaziyatlarda qo'llash imkonini beradi, malakali va raqobatbardosh bo'lishiga yordam beradi, talabalarning tadqiqot va mustaqil ishlarini faollashtirishga imkon beradi, moslashuvchan ta'lim sharoitida o'quv jarayonini tashkil etishga yordam beradi. Shunday qilib, universitetda moslashuvchan ta'limni qo'llash kelajakda boshlang'ich maktabda moslashtirilgan ta'limni joriy etish uchun bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashning protsessual asosiga aylanadi.

REFERENCES

1. Sgonnik L. V., Vernienko L. V. The problem of developing the competitiveness of Bachelors of pedagogical education. *Molodoj uchenyj = Young scientist*. 2017; 3(137):588-591. (In Russ.)
2. Ostanina S. A. Organization of independent work of students of art universities in the conditions of realization of FSES HPE of the third generation. *Izvestiya Volgogradskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta = Herald of Volgograd State Pedagogical University*. 2014; 6(91):68-73. (In Russ.)
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 21.11.2017 yildagi 929-son "O'zbekiston respublikasi maktabgacha ta'lim vazirligi to'g'risidagi nizomni hamda maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti ustavini tasdiqlash haqida" gi Qarori.
4. Neklyudova L. V. Moslashuvchane approach to the organization of advanced training of school teachers. *Fundamental'nye issledovaniya = Fundamental research*. 2013; 11-3:565-569. URL: <https://fundamental-research.ru/ru/article/view?id=33165> (accessed 29.07.2022). (In Russ.)
5. Vershinina N. V., Ionova T. V. Using interactive forms of teaching to enrich the vocabulary of younger schoolchildren in

extracurricular activities in the Russian language. *Perspektivy nauki i obrazovaniya = Prospects of science and education*. 2018; 4(34):195-200. URL: pnojurnal.wordpress.com/archive18/18-04/ (accessed 29.07.2022). (In Russ.)

6. Kuznetsova N. V. Technology of moderation in the formation of universal skills in the lessons of Litera-ry reading at elementary school. *Gumanitarnye nauki i obrazovanie = The Humanities and education*. 2016; 2(26):46-51. (In Russ.)

7. Lyugzayeva S. I. The use of case technolo-gies in Russian language lessons at primary school. *Gumanitarnye nauki i obrazovanie = The Humanities and education*. 2016; 2(26):60-65. (In Russ.)

8. Serikov V. V. Personal approach in education: concept and technologies. Volgograd, VGPU, 1994. 152 p. (In Russ.)

9. Zair-Bek S. I., Mushtavinskaya I. V. Develop-ment of critical thinking in the classroom. Moscow, Pros- veschenie, 2011. 223 p. (In Russ.)

10. Modern educational technologies in the edu-cational process of the university: a methodological guide / author-comp. N. E. Kasatkina, T. K. Gradusova, T. A. Zhukova, E. A. Kagakina, O. M. Kolupaeva, G. G. Solodova, I. V. Timonina; ed. by N. E. Kasatkina. Kemerovo, GO «KRIRPO», 2011. 237 p. (In Russ.)

11. Belova E. V. Techniques of critical thinking de-velopment technology. Variety of techniques. multiurok. ru: mezhdunarodnyj obrazovatel'nyj portal = multiurok. ru: international educational portal. URL: <https://multi-urok.ru/files/priiemy-razvitiia-kritichieskogo-myshlieni-ia.html> (accessed 29.07.2022). (In Russ.)

12. Kasko Zh. A., Shukshina T. I. Competence- oriented multi-level educational tasks in Pedagogy in the formation of the didactic competence of the future teacher. *Gumanitarnye nauki i obrazovanie = The Hu-manities and Education*. 2018; 3(35):124-129. (In Russ.)

13. Babina S. A., Vinokurova N. V. Opportunities of e-learning in linguometodic training of future prima-ry school teachers. *Gumanitarnye nauki i obrazovanie = The Humanities and Education*. 2019; 2(38): 27-34. (In Russ.)

14. Babina S. A., Vershinina N. V., Kulebyaki- na E. A. The use of multimedia technologies in the pro-cess of subject-methodological training of future prima-ry school teachers. *Gumanitarnye nauki i obrazovanie = The Humanities and Education*. 2020; 2(42):22-28. (In Russ.)

15. Babina S. A., Vershinina N. V., Lugzaeva S. I., Serikova L. A. Fostering Information Culture of Fu-ture Primary School Teachers. *AD ALTA*. 2020; 10/02. XIV:125-128. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/100214/papers/A_31.pdf (accessed 03.08.2021).